

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Frecventarea regulată a școlii.

O trebuință, de carea datori sîntem a ține seamă încă de acum dela începutul anului școlastic, este, ca să îngrijim cu totă conștiința, ca școlile noastre elementare să fiă cercetate de toți pruncii obligați a cerceta școlă. Îngrijirea acésta cade în prima liniă în sarcina preotului, a învățătorului și a comitetelor parohiale. Departe să fiă de noi și de acesti factori, ca să încercăm a aduce pruncii la școlă acolo, unde ei nu o cercetază, prin pedepse. Din contră tendența noastră trebuie, să ne fiă, ca se facem școlă atât pruncilor, cât și părinților plăcută, interesantă și atrăgătoră.

Și în punctul acesta, mulțămită lui Dumneșeu, am făcut în timpul din urmă un însemnat pas înainte. Avem școlă multe, în cari pruncii umblă regulat, pentru că învățătorii acestor școlă, preoții și comitețele parohiale, și-au făcut datorința, au capacitat pre părinți a-și trimite pruncii la școlă; și părinții au avut ocașiune a-se convinge, că pruncii lor umblând la școlă, au făcut progres, carele le va înlesni odinióră modul de traiu, întrând în viață.

Și ceea ce s'a potut face în unele părți, de sigur se va poté face în tot locul cu aceeași căldură și cu aceeași inimă, de carea toți de o potrivă datori sîntem a-ne însufleți în afacerile noastre de școlă.

Acésta este unica cale, prin carea între altele vom poté, să facem, să amuțescă unele vorbe, ce ni-se însinuă, că nu ne găsim destul de înaintați pre calea culturii și civilizațiunii. Poporul nostru a dat destule dovede în timpul din urmă, că jertfesc ceea ce poté pentru o mai bună și mai nimerită creșcere a fiilor săi. În fața acestor jertfe este na-

tural, că el de sigur își va împune bucuros și ordinea și punctualitatea, ce se recere întru trimiterea regulată a pruncilor săi la școlă, dacă va fi bine condus de organele, cari stau nemijlocit în fruntea afacerilor școlastice.

Cu acésta bună îngrijire din partea fruntașilor parohiei vom poté face neapărat toate îmbunătățirile trebuincioase pentru ameliorarea frecuentațiunii, și prin acésta școlile noastre vor face din zi în zi tot mai mult progres.

După planul de învățămînt introdus în școlile noastre elementare, elevul poté căpeta atât o bună educațiune, cât și un material de cunoștințe spirituale-morale, cari pot pre de o parte să i servescă de un îndreptariu sigur pre toate terenele vieții, ér pre de altă parte elevul eșit din școlă își poté însuși mari terenul cunoștințelor.

Astfelu de îngrijirea, ca elevii să cerceteze școlă regulat, sunt legate multe și mari interese, este legat viitoriul poporului nostru.

Nu ne îndoim deci, că fruntașii nostri din parochii aprețiând după merit aceste mari interese își vor face cu deplin succes datorința.

Un lucru este însă, asupra căruia trebuie să ne așintim privirea, când vorbim de ameliorarea frecuentațiunii școlare, și anume: sunt mulți prunci de ómeni sêraci, cari nu pot frecuenta școlă, pentru că nu au haine pentru timpul de iernă. Acestora datori sîntem a-le veni în ajutoriu prin dăruiuri și prin colecte benevole, un mijloc, carele s'a practicat deja și până acum cu bun succes în unele părți, și carele sperăm, că cu bună voință se poté practica în tot locul.

Póte să fiă grea și anevioasă capacitatea poporului nostru în unele părți de a-și trimite pruncii

la școlă. Dar nu este cu neputință, pentru că în această capacitate, și în plăcerea de a pune în aplicare toate mijlocele spirituale-morale pentru ameliorarea frecvențării școlare se arată, și se dovedește cu deosebire iubirea față de biserică și față de popor, interesul și iubirea de viață a popoarelor.

Și după ce împrejurările noastre pretind chiar dela noi, generațiunea actuală, o dezvoltare cât mai repede, este natural, ca toți să contribuim cu plăcere într-o manieră datorință cât mai conștientă pre acest teren.

Și lucrarea noastră spornică și productivă va fi de sigur, dacă vom îngriji ca cu ameliorarea frecvențării se ameliorăm și metoda de învățământ în măsură tot mai mult corespunzătoare cu trebuințele poporului nostru.

A fost adecă, și poate că mai este și astăzi la mulți dintre noi credința greșită, că școala elementară este chemată a da elevilor numai dexteritățile trebuincioase pentru citire și scriere. Și de aci a urmat, că poate că nici nu i-s-a dat pre alocuirea școlii elementare importanța, pre carea ea o reclamă. În fața acestei credințe greșite, înregistrăm cu bucurie, că mulți dintre învățătorii noștri prin capacitatea și zelul lor au dat deja dovezi, că școala noastră populară poate preda cu succes în elemente toate cunoștințele de lipsă pentru viață. Avem astăzi în poporul nostru mulți cărturari, oameni pricepuți, oameni, cari știu să-și poartă cu demnitate greutățile și necazurile vieții. Acești oameni se vor înmulți din an în an, dacă vom îngriji de ameliorarea frecvențării școlare; și înmulțindu-se cărturarii în popor, se va ridica tăria bisericii și puterea de viață a poporului.

Cerem dară și la începutul anului școlastic, în carele am intrat atât pentru ajungerea acestui scop mare, cât și pentru ameliorarea frecvențării școlare, ca în învățământ să avem considerare în prima linie la trebuințele reale ale poporului. Să dezvoltăm adecă în elevi în măsură tot mai mare prin cuvânt și prin exemplu spiritul de lucru, de ordine și punctualitate, plăcerea de a învăța și a gândi și a judeca, capacitatea de a distinge între toate împrejurările între bine și între rău și tendința și plăcerea de a se inspira în modul de gândire și acțiune de voința lui Dumnezeu.

Lucrând astfel activitatea noastră pre terenul educației generațiilor viitoare va fi, și va deveni din zi în zi mai mănăsă.

Ceștiuni școlare.

Sub titlul acesta publică „Telegraful Român“ un ciclu de articlii de un deosebit interes, din carele estragem următoarele :

Necontrola învățământului în școlile noastre este una din cele mai de frunte cauze, pentru cari așa puțin progres se observă în cele mai multe școle.

Și de unde se provină indolența, indiferentismul unor directori și a unor inspectori școlari? Se aduc mai multe obiecțiuni înainte atât din o parte cât și din alta.

Prima obiecțiune este că : directorul și inspectorul sunt oficii de onoare nesalarisate. Obiecțiunea nu ni se pare serioasă, cu deosebire când se face și de către oameni cu carte.

A purta sarcina de director ori inspector școlar tocmai așa este impusă și legată de oficiul parochial ca și datorința de a funcționa în fie care Duminecă și sârbătoare în sânta biserică. Căruia nu-i place a purta sarcina de director, nu are să-i placă nici a fi paroch.

Una altă obiecțiune este înaintarea în etate a unor directori, dicând, că sunt împedecați și în parte nu se pricep la ale școlii. Tot atât de puțin basată este și această scusă, de ore-ce este cu mult mai greu a îndeplini misa divină decât a îndeplini controla în școlă în câte-va ore și din când în când. De altă parte nu se poate presupune ca un director școlar să nu aibă atâtă pricepere și minte naturală, ca să nu potă observa petele și defectele mari ale unei școlii. Aici nu ne trebuie multă filosofie, ci ne trebuie multă atragere, un viu interes față de lucrurile școlare.

Adevărata cauză a lipsei de controlă și inspecțiune a învățământului zace în nepedepsirea și trecerea cu vederea preste cei neglijenți, precum și în regulamentarea prin o anumită instrucțiune a directorului și a inspectorului. Pre cât timp nimenea nu trage la răspundere nici pe director nici pe inspector, dacă nu inspecționează și nu controlează învățământul, până atunci nici nu se poate vorbi de o controlă severă.

Acăsta stare de lucruri nu poate să mai dureze, după-ce vedem, că din partea organelor statului pre di ce merge controla școlilor noastre ese tot mai severă și în parte tot mai rău voitore.

A mai trece cu vederea controla lacsă, ce o eserciază unele dintre autoritățile noastre școlari ar însemna a nu cunoște periclul ce ne amenință viața școlilor noastre.

Ca un mijloc eficace, în urma căruia forul nostru superior Ven. Consistoriu ar putea fi pus în pozițiune a ști cum și încât organele inferioare suprainspecționează și controlează învățământul ar fi :

introducerea unui protocol de evidență în fie-care parochie, făcut anume pentru directorii și inspectorii școlari.

În acest protocol ar fi de notat: numele directorului local, când a cercetat școala? Ce a observat față de învățământ, față de frecuentarea școlii, față de modul de propunere a învățătorului, etc. Tote aceste observări ar avea să se cuprindă în rubricile speciale. Tot acest protocol ar avea să se servescă și pentru inspectorul școlar districtual, cât și pentru inspectorul regesc de școle. Și dănsii astfel după cum în mod cronologic s'a întâmplat inspecțiunea și controla, ar avea să-și facă notițele respective. Acest protocol de evidență drept aclus la raportul comitetului protopresbiteral ar avea să se subșternă sinodului protopopesc, și în fine pre calea oficiului protopopesc Ven. Consistoriu archidiececan.

Pre acesta cale două corporațiuni ar veni în pozițiune a controla pre cei, cari își fac și împlinesc cu sântenie chemarea de directori și respective inspectorii școlari și numai așa cei neglijenți ar putea fi trași la răspundere.

Acăsta măsură salutară cu unele excepțiuni e introdusă în școlile magiare confesionale și de stat.

Ar fi numai în interesul școlilor noastre, dacă s'ar încerca punerea în pracsă a acestei măsuri. La totă întâmplarea ea numai folos pôte să aducă.

În legătură cu cestiunea ce tractăm nu va fi fără de interes a arăta cum se eserciază inspecțiunea și controla învățământului în Anglia și Scoția.

Începând dela anul 1862 și până la 1890 în Anglia, érá în Scoția până în 1891 ajutoriul de stat pentru școala populară a atârnat dela raportul inspectorului regesc, făcut asupra examenului. Anume s'a plătit conducătorilor școlii, susținătorilor, dar nu învățătorilor o sumă anumită pentru fiecare elev, carele avea cunoscințe suficiente din scriere, cetire și comput, și o altă sumă după numărul scolarilor, cari frecventază școala. Acăsta întocmire s'a modificat cu timpul introducându-se îmbunătățiri, unde s'a vădut de lipsă. Anume s'a observat, că luând de cinosură numai cetirea, scrierea și computul s'au negles alte specialități ca gramatica, istoria, cantul etc. cari mai mult, ori mai puțin influințază asupra unei bune educațiuni. Ca defect s'a observat și aceea că în același despărțământ elevii mai înaintați în etate, lucru natural, documentau mai multe cunoscințe.

De aici au urmat modificări. Anume în Scoția în 1886 au început a se da ajutoriu susținătorilor școlii — așa numitul: grant — în cele două despărțăminte de întâiu ale școlii, după cum scolarii au fost clasificați în general cu: foarte bine, bine și destul. Practisată acăstă procedură după părerea generală a inspectorilor regesci ea s'a aflat de foarte salutară — de aceea a fost estintă și asupra celorlalte despărțăminte (în Anglia 7, în Scoția 6).

Așa numitul grant (ori grants), pentru nume-

rul scolarilor prezenți, cari au frecventat școala, s'a ridicat, și s'a micit grants-ul pentru rezultatul examenului.

Defectuósă s'a vădut procedura de a se admite la examen numai elevii, cari aveau un număr anumit de ore de prezență; pentru-că învățătorii erau seduși a neglege pre acei elevi, cari aveau prea multe absenții.

Deja elevii se admit toți și astfel învățătorii trebuie a se interesa de o potrivă de toți scolarii atât de cei debili, cât și de cei buni, atât de cei ce cercetază regulat, cât și de cei-ce cercetază neregulat, pentru-că darea grants-ului — ajutoriului dela stat atârna dela clasificarea despărțământului în general cu c leul de: foarte bine, bine, ori suficient. Va să dică, normativ e progresul preste toți elevii, dară nu numai a unora singuratici. E drept, că în acest mod sarcina inspectorilor s'a îngreunat — dar s'a vădut, că ea aduce frumoșe rezultate.

Înstituțiunea inspectorilor în Anglia e bine regulată. Sunt 4 clase de inspectorii anume: inspectorii supremi, districtuali, subinspectorii și asistenții. Anglia are cu totul 12 inspectorii superiori, dintre cari 2 în totdeuna sunt luați dintre profesorii de seminare. Scoția are 3 inspectorii supremi — dintre cari unul are și inspecțiunea asupra seminarelor din Edinburg, Glasgow și Aberdeen. Un inspector suprem pe lângă visitațiunile și controla din propriul district mai are încă și suprainspecțiunea, preste celelalte districte din divisiunea sa (reviul seu).

În Scoția sunt 3 divisiuni anume: cea sudică, vestică și nordică cu centrele de reședință în Edinburg, Glasgow și Aberdeen. Pentru a-și pute comunica reciproc esperințele și spre a avé o procedură uniformă la esaminare, inspectorul suprem ține o conferință anuală cu colegii din divisiunea sa. Asistenții sunt totdeuna aleși de cătră autoritatea școlară dintre cei mai buni învățători, cari cu timpul pot avangia de subinspectorii. În Anglia sunt 109 inspectorii, 43 subinspectorii, și 152 asistenții — în Scoția sunt 25 inspectorii, 4 subinspectorii, și 21 asistenți. Inspectorii în Scoția au titele dela universitatea din Oxford ori Cambridge etc. Inspectorii se aleg prin o secțiune a „Consiliului regesc de educațiune.“ Nounumiții inspectorii, cari n'au se fie mai bătrâni de 35 ani se atașază pre lângă inspectorii supremi, ca să-și pótă câștiga esperința înainte de a li se da în administrațiunea lor independentă un district. Sub controla lor stau numai acele școle, cari voiesc a reflecta la ajutoriul statului. Inspectorii se denumesc de regulă numai pre basa unei cualificațiuni precelente academice, și pre basa unei praxe îndelungate. Ce deosebire între inspectorii nostri de școle reg. și între cei din Anglia! Aici au întrare și valóre căpuiurile mai mult, acolo meritul și sciința.

Vorbele 6menilor.

— Scriere populară. —

Și era vorbită, și era pismuită baba Stanca din sat, din Pădureni. Nu este glumă. Este ce este, și ceau între sine toate femeile din sat, se duce vestea, ce face sgârța bătrână. Are ce are. Nu se poate altcum. Cum ea, veduvă de atâta ani își-ținea casa mai bine decât multe alte femei din sat. Auți Dta, casa ei este mai frumoasă, ca a birăului, ocolul și grădina ei este mai frumoasă ca grădina arăndașului; vacile ei dau lapte mai mult, decât vacile altor 6meni; apoi mai are și-o fată urită, și pare că este unsă cu miere, au nebunit toți feciorii din sat după ea.

Mare minune! se știe lumea și țera, că are ce are baba Stanca, știe se farmece, și se vrăjescă. Altcum nu s'ar poté, se facă ce face. Vacile ei pentru aceea au lapte mai mult, pentru că este strigoiă, și umblă noptea prin curțile 6menilor, și fură laptele dela vaci, și-l duce la vacile ei, și farmecă feciorii, și ar fi bine s'o păzim, când ese de acasă pre la mieđul noptii, și umblă prin sat, însoțită de ucigă-l crucea, se iea laptele dela vacile 6menilor, se fermece feciorii, se pocescă, și se schimosescă pre cine întâlnește-n cale.

Așa se vorbea de baba Stanca în tot satul. Era spaima satului și a tuturor 6menilor de omeniă. Și deci se făcu sfat mare într'o 6i, ca 6menii s'o păzescă cu furci de fer, s'o prindă, s'o omóre, se scape satul de ea.

Două săptămâni de 6ile mai că nu dormiră birul și jurații satului, și plăiașii și feciorii mai voinici din sat. Totă noptea umblau pre ulițe cu furci și cu topóre, ca-n vreme de resmeriță, se prindă pre baba Stanca; și s'o omóre; ér baba Stanca nu sciea nimic de toate acestea; ci dormia bine, și fără nici o grige.

Tergul slobod, povestea vorbii, ține trei 6ile. Așa și 6menii, după-ce vedură, că nu o pot prinde, se lăsară de a o mai străju; dar ca s'o potă prinde făcură altă încercare. Se sfătuiră adeca se mērgă feciorul birăului se pețescă pre Paraschiva, fata babei Stanca, nu cu gândul, ca s'o iea de muere, ci numai, ca se audă dela dēns'a tainele mamei sale.

Dar ce se veđi, altă potcă; nici baba Stanca, nici Paraschiva nu se învoiră. Și acum satul se întări și mai mult în credință, că baba este vrăjitoare. Toți 6diceau: auđi lucru ciudat: baba Stanca se nu voiescă se-și dea fata după feciorul birăului, că doră nu va fi acceptând pre feciorul lui Vodă.

Până când se vorbeau de acestea prin sat se întemplă, că un fecior sērman, dar cu năravuri bune din satul vecin cu numele Marcu Vrăjmașu veni la Pădureni, se între la cineva de servitoriu. Două 6ile umblă bietul om prin sat, și numai a treia 6i și

găși loc la Nica Gușatu, dușmanul cel mai mare al babei Stanca.

Marcu fusesă cătană, și când a intrat în serviț, n'avea nimic. Cu atât se purta însă mai bine și era plăcut atât stēpânului său, cât și la toți cunoscuții. Dela o vreme începēnd a-i merge mai bine eșia și el Dumineca și sērbătórea la joc, și ce se veđi, întâlindu-se la joc de mai multe ori cu Paraschiva babei Stanca, tot satul începū a băga de sēmă, că Marcu are-n gând se iea de soția pre Paraschiva, carea după semne, încă se arēta aplecată a-l lua de bărbat.

Acum potcă și mai mare-n sat. Atât stēpânul, cât și vecinii și cunoscuții începură a-i umplē bietului Marcu capul de minciuni, și a-i 6dice, că se-se ferescă de casa babei, că este vrăjitoria, că l'a fermecat, că nu i-va da pre Paraschiva; și dacă i-ar da-o, vrea numai se-l înșele, și altele multe.

Marcu era fiul unui învățatoriu, și până când a trăit tatăl său învățasē puțină carte, apoi ca și cătană umblasē și el prin lume și prin țeră, și nu-i pré pása de ceea ce-i spunea lumea. Gândind în sine, ochii mei nu-mē 'nșelă, și-apoi aducēndu-și aminte de ceea ce a cetit odată într'o carte, că căsătoriele, se încheie în ceriuri, își-6disē: „bun e Dumneđeu, imi-va ajuta și mie.“ Eu știu, ce mi-a 6dis mama bună, că dacă voi pleca vr'odată pre calea-înșuratului, se știu, că gurile 6menilor vorbesc multe, dar eu se fac cum știu eu, și cum me va tăia pre mine capul.

Și bine se socotise Marcu, pentru că, cine a auđit se se fi întemplat mórte fără bănuielă, și oșpeț fără se-le umble gurile 6menilor!

Fără se asculte în drēpta, séu în stānga într'o Duminecă după amēđi, se duse la baba Stanca; și după-ce schimbară câteva vorbe, cerū pre Paraschiva de soția.

Paraschiva, ce este drept, nu era cea mai frumoasă fată din sat; dar avea, precum se 6dice, „pre vin'o-n încóce.“ Era fată cu minte și cu purtări bune; și apoi șcii: „nu-i frumos, ce-i frumos, ci frumos este ceea ce-i place omului.“ Marcului i-plăcea de Paraschiva, precum le plăcea de dēnsa la mulți feciori din sat.

Paraschivei încă-i plăcea de Marcu, pentru că era voinic și muncitoriu, și cu purtări frumoșe; și-apoi mumă-sa i-spusesē, că ea socoteșce, că va fi bine, de órece la mărítat și la însurat lucru de căpetenă este: „se-și găsescă sacul petecul.“

Astfel amēndóue i-respondēră, că da, ele voiesc, și Dumneđeu s'ajute.

După-ce se învoiră din ale zestrii, la vr'o trei săptămâni se cununară.

Până la cununiă și după cununiă gurile 6menilor din sat nu se mei luau după bietul Marcu și după baba Stanca. Tot satul 6dicea, că este vai de

capul lui, că este nenorocit, și că are să ajungă rău și altele.

Marcu tăcea la toate acestea, ér după-ce s'ansurat, și a vădut, că a nimerit bine, că are soția bună, că are casă bună, și baba are două vaci cu lapte, are grădină frumoasă, și vr'o doi bănișori, și că pôte trăi cinstit în lume, era din ți în ți mai voios și mai vesel.

Ómenii din sat nu înțelegeau, ce se însemneacăsta. Deci când 'l-ntelneau, 'l-ntrebau, și-l ispiteau acum de una, acum de alta. Marcu ridea de multe ori, apoi le ȓicea :

„Acum vȓd eu, cum se înșelă lumea de ușor în părerile ei, și cum este de nenorocit omul, carele în lucrurile sale, se iea după gurile ómenilor. Voi mi-ați ȓis, că sócra mea este strigóia și vrăjitoare, și că mă otrăveșce, mă poceșce, și mă omórá, Dumneȓeu a voit însȓ, că eu se n'ascult pre nimenea, și bine am făcut. Acum am vădut cu ochii, că sócra mea nu este nici strigóia, nici vrăjitoare, și nici nu poceșce, nici nu umblă nóptea prin sat, nici nu fură, nici nu omórá.

„Pȓcatul ei, așa mi-sȓ pare mie, este, că este mai muncitoare, și cu rȓnduélă mai bună, decât alte femei din sat. Apoi de, că muerile vóstre se-și ascundă lenea, i-a scornit vestea, că este vrăjitoare și strigóia, și voi, ómeni, cari ve țineți cu minte, le-ați creȓut toate, și a-ți umblat ca nebunii nóptea prin sat, s'o prindeți, s'o omoriți. Și ce-ați isprăvit cu asta, v'ați perdut timpul în dar, și v'ați lăsat se ve-nșele, și se ve ducă muerile de nas.“

Mulți nu voiau se-l crȓdă la început, pentru-că șciți, când i-intră omului o nebuniă în cap, este greu a i-o scóte cu una cu două. Dar dela un timp, după-ce mai începură și unul și altul a umbla în casa lui Marcu, și vȓdură acolo rȓnduéla cea bună, și mai cu sémă, cum lucra, și cum și-chivernisea casa Paraschiva, apoi creȓură cu toții, că drept are Marcu, și că în lucru nu este nimic alta, decât, că prȓ ei i-a înșelat muerile din pismă, că baba Stanca, și fata ei sunt mai vrednice, decât ele.

Dar acum altă potcă în sat. În totă casa era cȓrtă și sfadă. Bărbații începură a-și dojeni muerile, că sunt leneșe, că nu șciu, se-și grigescă casele, că nu șciu ferbe, nu șciu lucra în grădină și altele. Bietele muieri nu șcieau, de unde le vine necazul ; și după-ce auȓiră, că dela Marcu și dela baba Stanca, se făceau praf de necaz, începeau cu gura la bărbați, că i-a fărmeecat baba Stanca, că Marcu este un nebun, și câte toate.

Dar ce folos ! bărbații nu mai credeau acum nimic, și nu le mai ierta nimic, și bine făceau ; pentru-că se vedeți, nu strică câte odată se se mai audă glasul bărbatului în casă, mai cu sémă dacă șcie cineva se fiă bărbat. Atunci casa iea altă față, este mai grijită, mai curățită, și apoi fertura este

mai bună, și se pune la vreme pre masă, și i-cade mai bine bărbatului.

De când s'a întȓmplat acȓsta în satul Pădureni, s'au schimbat multe lucruri spre bine, și i-este drag omului, se vȓdă ce curățeniă, și ce femei silitore sunt în acel sat.

Pentru-că se vedeți este bine, când bărbatul este harnic, și lucră și câștigă ; dar tot câștigul lui n'ajunge mult, când femeia nu șcie se-l chivernisescă, nu șcie se-l împartă. Femeia are mare chie-mare în lume, când și-o înțelege, și adecă, când grigeșce bine casa, când o ține curată, și bine aerisită, când șcie se facă o mâncare bună, și s'o pună la vreme pre masă, când și-cresce pruncii bine, și mai cu sémă, când șcie se păstreze ceea ce câștigă bărbatul cu cruntă sudore.

Acum astfel se întȓmplă în satul Pădureni. Bărbații nici acum nu lucră, și nu câștigă mai mult, decât mai nainte. Cu toate astea toate merg mai bine pentru-că s'au schimbat femeile, și în loc se-se pismuescă, și bățjocorescă una pre alta, stând totă ȓiua la divan ca mai nainte, acum își-vede fie-care de lucrul și de casa sa.

Astăȓi baba Stanca nu mai este nici strigóia, nici vrăjitoare ; ci muere cinstită. O cinstesc și femeile și bărbații, ér Marcu și Paraschiva sunt veseli și voioși, că au scăpat din gurile ómenilor, și sunt și ei cinstiți și vȓduți în lume.

Între toți însȓ mai veselă este baba Stanca, carea când vine vorba de cele ce a pățit mai nainte totdeuna ȓice : șciam eu că faptele și portarea bună se respălătesc totdeuna. Necazul lumii însȓ este că respălata faptelor bune, vine de regulă mai târȓiu, și ómenii n'au răbdare s'o aștepte. „Astfel se șciți dragii mei, ȓice ea de multe ori cătră Marcu și Paraschiva, că pentru-ca se fiă omul fericit nu se cer numai faptele bune, dar se cere și multă răbdare. De aceea, se țineți minte dela mine, că dacă veți vedȓ vr'odată, că ómenii vȓ bățjocuresc, și vȓ vorbesc de rău, ér voi veți șci, că sunteți de omeniă, și faceți fapte bune, se nu vȓ supȓrați, ci se fiți cu răbdare, pentru-că : „apa trece, și se duce, dar petrele rȓmân.“

Mare dreptate și mult adevȓr se cuprinde în cuvintele babei Stanca, de aceea bine ar fi se gȓndim, și se facem cu toții astfel, și apoi vom scăpa de multe necazuri, de cari n'avem pace astăȓi, și lumea se va schimba și ómenii vor deveni și mai buni, dar și mai fericiți ; pentru-că bunătatea și fericirea sunt legate una de alta tocmai așa, precum este cununat și rȓul și faptele rele cu necazul și cu durerea.

* * *

Dar ca se ne fiă povestea deplin se mai auȓim una și bună. Într'o sȓră șȓȓȓnd Marcu de vorbă

cu sócră-sa și cu Paraschiva, și venind éráși vorba de lucrurile lor, începù Marcu a-i díce urmátóarele : „Sé veđi mamă, au drept și ómenii câte odată, când vorbesc despre alții, și este bine, când lumea vorbește de unul și de altul ; pentru-că de multe ori vedénd cel cu musca pre cáciulă, că nu este glumă, și că lumea i-cunóșce pécatele, 'și-vine în fire, și sé-índreptéză, sé face om cinștit.“

„Așa este drăguțul mamei, răspunsé baba Stanca. Ai tótă dreptatea, numai sé-ți mai spun una : ca sé aibă cineva folos de ceea ce vorbește lumea despre el, este bine, sé asculte totdeuna cu urechia la vorbele altora, și când va bága de séma, că ȕeu bine vorbesc ómenii de el, atunci, sé-și iea séma, și sé și schimbe portarea spre bine ; dar când va vedé, că ómenii 'l-vorbesc de réu din pismă, séu din ură, séu doră chiar pentrucă n'au altceva de lucr, șcii, ca sé le trecă din vreme : atunci ce-ți ínră pre o urechiă, pre cealaltă sé-ți iésă, și tu sé faci cum gândești, că 'ți-va fi ție mai bine.

Astfel sé pórtă acum Marcu și Paraschiva, și toți ceialalți ómeni din sat, și le merge bine, și satul Pádureni s'a făcut sat de frunte în lume și în țéră.

O enciclică a Papei din Roma.

Sânțenia Sa Papa Leo XIII. a emis în ȕilele acestea o enciclică cátră Episcopatul romano-catolic din Ungaria, în carea indigitéză linia de conduită și ținută a clerului și poporului romano-catolic din țéră față de reformele bisericesci intenționate. În acéstă enciclică după ce mai ántâi face atentă preoțimea de a índemna poporul a-se feri de a contrage căsătorii mixte, adaoge urmátóarele :

„Este de dorit și neapérat de trebuință, ca fiecare preot sé fiă cu deplină și necondiționată íncedere în Episcopul séu, și sé ajute, și sé promoveze intențiunile și íntreprinderile acestuia în tótă privința. Și fiindcă esemplul preotului are între tóte ímprejurările mare ínfluiță asupra poporului, este neapérat de trebuință, ca preoții prin virtuțile și ținuta lor sé fiă ínaintea poporului esemple vii de vieță, și sé-se feréscă de a-se amesteca fără măsură în politică. Este de trebuință, ca preoții sé-se sfatuiéscă, cât mai des unii cu alții.“

Enciclică se terminéză cu urmátóarele cuvinte :

„Nădăjduim, că pre viitoriu bărbații catolici ai Ungariei în fața pericelilor, ce pot sé-o amenințe, vor fi cátră noi cu deplină íncedere, și-și vor da tótă silința a urma povețelor și poruncilor nóstre, cu voi stimați frați, cu preoțimea vóstră și cu poporul

catolic va fi Dumneȕeu Induratul și ve va da ajutorul pentru o norocósă biruință, dacă cu o inimă și cu un suflet veți lucra neobosit pentru adevérarile religiunii, și în acéstă luptă atât de sfântă și atât de dréptă de sigur nu vé va lipsi sprijinul Bunului vostru Monarch, ale cáruí merite cáștigate dela ínceputul domniei Sale, ca Rege apostolic sânt atât de batátóre la ochi.“

D I V E R S E.

* *Cutremur de pámént* s'a sémțit ȕilele trecute în mai multe părți din România și în unele părți din Transilvania.

* *Legea ínvétáméntului în România.* Peste câte-va ȕile, díce „Timpul,“ se va face în „Monitorul oficial“ publicarea regulamentelor pentru punerea în aplicare a noúei legi a ínvétáméntului primar. Aceste regulamente sânt urmátóarele : regulamentul obligativității, regulamentul scólelor normale de ínvétători, regulamentul pentru scólele de ínstitutori și de ínstitútóre. De asemenea și în regulamentul pentru ínvétáméntul privat s'au făcut órecari modificări cerute de legea ínvétáméntului primar. Putem adăoga, că s'au și stabilit punctele principale ale proiectului de lege pentru reforma ínvétáméntului secundar și superior.

* *Bunurile bisericesci grece din România.* „Polit. Correspondenz“ află din Constantinopole, că Pórta a remis marilor puteri o copíă a memorandumului ce primise în privința bunurilor bisericii grece situate în România. În cercurile diplomatice se consideră acest demers numai ca un act de simplă formalitate, care trebuie sé rémână, probabil, fără urmări. Pare că singurul scop al memorandumului a fost de a nu da uitării vechile revendicațiuni ale acestor bunuri din partea bisericii grece.

* *Invítare.* La concertul ímpreunat cu petrecere de dans, ce-l vor arangia damele române din Timișóra cu concursul tinerimei din loc și giur în favorul copiilor seraci dela scólele române din Tim. în 8/20 Septembre 1893 în sala „Fabrikshof.“ Ínceputul precis 1/28 óre sér'a. P r o g r a m : 1. Cuvént de deschidere rostít de dna presidenta M. Putici. 2. „Dóue inimi nu-mi dau pace.“ de G. Dima cântat de „Corul miest.“ 3. „Cimpoiul“ capriciu esecutat de pian de dșóra Maria Buibasi. 4. „Copila de român“ poesia de J. Vulcan, declamată de dșóra Sidonia Olariu. 5. „Nu te pot uita“ romanța de F. Franchetti, esecutată pe pian și flaută de dșóra Lucreția Radneanțu și dl Aurel Cosma. 6. „Ilustrațiunea română“ compozițiune de C. Kárász produsă pe pian de dșóra Valeria Gherdan. 7. „Ce ne mai lipsește?“ poesie de Frozescu declamată de dșóra Elena Cornea. 8. „Potpourri național“ esecutat pe violínă de autorul : dl Valeriu Magdu. 9. „Luntrașul“ de

Fr. Schipek, cântat de „Corul micst.“ 10. Cuvânt de închidere, ținut de dl Paul Rotariu. Biletul de persoană 2 coróne, de familie (3 membri) 3 coróne. Oferte și suprasolviri maritimóse se primesc cu mulțămítă la adresa dnei cassiere Ana Cornea (Timișóra, Fabric, Bogengasse Nr. 4) și se vor cuita pe cale jurnalistică.

* **Biblografă.** „Independența bisericescă a Metropoliei române de Alba-Iulia“. Cercetarea istorică-critică, despre relațiunile Bisericii române din Metropolia Albei-Iulie cu Biserica Romei, de Nic. Densușianu. Cuprinsul broșurei este: Conciliile provinciale din 1872 și 1882. Manifestul de Unire cu biserica Romei din 7 Oct. 1698. Textul original român și traducțiunea latină falsă. Istoricii români despre Unirea bisericescă cu Roma și folósele Unirei. — Broșura 8° mare, 44 pag., se află de vëndare la administrațiunei „Gazetei Transilvaniei“. Prețul unui exemplar 20 cr. (séu 50 de bani). Porto 3 cr. pentru România 15 bani.

— A apărut: „Cursul elementar de musică pentru usul școlólor în genere,“ de Constantinu M. Cordoneanu. Cursul complect este divizat în patru broșuri, pentru 4 ani de studii. Fiă-care parte conține până la 50 pagini însoțite de esercițiile necesarii și mai multe cântece școlastice. Fiă-care broșură se vinde pe prețul de un leu, și se află de vëndare la tóte librăriile din țéră. Deposit general la librăria Graeve în Bucuresei.

* **Rēmășițele lui Sofocle.** Celebrul profesor Virchow a făcut dílele trecute Academiei de sciințe din Berlin o comunicare interesantă despre descoperirea, la Dikelia o mică localitatea din Grecia, a unui mormânt, care se crede a fi al lui Sofocle Scheletul găsit în acest mormânt s'a trimis d-lui Virchow, care dă următórea descripțiă a capului: Craniul e curios conformat. E mic și puțin voluminos și pórtă diferite semne cari caracteriséză pe omul escentric, după teoriile frenologilor. De altă parte forma-i oblică indică un om de mare inteligență. Fața e înaltă și strímtă. Indicațiunile nărilor fac a se crede, că nasul era proeminent și drept. Orbitale sunt mari și largi. În resumat, profesorul Virchow conchide, că scheletul găsit în unul din cele trei sarcofagii descoperite la Dikelia, are o mare asemănare cu trăsăturile sculptate ale celebrului tragedian grec, care au ajuns până la noi.

* **Dare de sémă și mulțămítă publică.** În numele societății „corul vocal al plugarilor români gr. or. din comuna F.-Giriș“. Am onóre a exprima mulțămítă publică tuturor acelor domni și dómne, cari au contribuit la réușita concertului aránjat de numita societate la 15/28 August a. c. și anume: Dicker Márton propr. în loc 1 fl. Nadányi Miklós propr. în loc 5 fl., Thamó János notar cerc. în Belfriu 1 fl., Szabó József propr. în Loc 1 fl., Ercsey Gyula șpan în loc 1 fl., Brinduş Florian econom în loc 1 fl., Vincze Miklós propr. în loc 1 fl., Labay

Iozefa 1 fl., Miskolezy Hugó propr. în loc 2 fl., Nadányi Károly propr. în loc 3 fl., Porcsalmy Rozsa 1 fl., ifj. Vincze Miklós propr. în loc 1 fl., Nadányi Jenő propr. în loc 5 fl., Kádár Kálmán industr. în loc 1 fl., Teodor Vajda paroch în Husaséu și familia 3 fl., Vas. Popescu not. cerc. în Cheșa 2 fl., Petru Suicu protopres. în Ucuriș și familia 5 fl., Nic. Pécuarariu paroch în Coroju și soția 2 fl., Ales. Popoviciu preot în Ucuriș și soția 2 fl., Lakos Alajos pădurar Ucuriș 1 fl., Vasiliu Moga paroch în Cheșa și fíca 3 fl. Névery Antal mașin. în loc 1 fl., Iustin Ardelean red. „Vultur“ în Oradea-mare 1 fl., Dr. Anania Lungu med. în șpit. centr. comit. Oradea-mare 1 fl. Ioan Chirilescu comerciant în Talpoș 1 fl., Vas. Leucuța paroch în Olcea și soția 3 fl., Vas. Suciú paroch în F.-Bator și fiul 2 fl., Eut. Blaga paroch în Tulca și soția 2 fl. Ales. Popescu preot-íuv. în Crajoya și soția 2 fl., Nestor Porumb paroch în Tulca și familia 3 fl., Nicol. Popoviciu paroch în Tinca și familia 2 fl., Petru Bulzan ínvět. în Ripă și soția 2 fl., Ioan Buz ínv. în Ucuriș 1 fl., Iosif Boțca paroch și vicar protopresbiter în F.-Tot și soția 2 fl., Ioan Chirilescu econ. în Talpoș 50 cr., Nicol. Tífra econ. în loc 50 cr., Uros Luțai ínv. în Husaséu 1 fl., Ioan Todericiu 60 cr., Teodor Vecaş 50 cr., Mihai Vecaş 1 fl. din Husaséu, Teodor Popoviciu paroch în Ripa 1 fl., Izekutz Istvan econ. în loc 1 fl., Braun Mihály comerc. în loc. 1 fl., Veisz N. comer. în Tulca 1 fl., Nicol. Popescu paroch în Cociuba 1 fl., N. Groza prepar. din Gurbediu 20 cr., dela 12 economi din loc 2 fl. 70 cr., în díua următ. după concert dela Dnii Paul Gavrillette ínvět. și Georgiu Molnar paroch în Beliu ne-a sosit câte 1 fl., suma ínatrelor 80 fl. v. a. din cari substrágându-se spesele de 55 fl. 54 cr., rămâne venit 24 fl. 46 cr. cari conform §. 31. din statute jumétate împărțindu-se între membrii ordinari rămâne a se alătura la fond. societății 12 fl. 23 cr. astfel fond. inalienabil cu 34 fl. venitul celor dóue concerte anterióre elocați la 2 poporeni cu garanță cu acest venit, íntregit va fi 50 fl. v. a.

Tot cu acésta ocasiune esprimăm mulțămítă tuturor acelor on. domni cari au contribuit cu donare de opuri pentru biblioteca societății, în deosebi ne simțim deobligați a mulțami Șpect. Dnă Lucretia Rudow nasc. Suciú pentru donarea a patru opuri de valóre; biblioteca dispune de 28 opuri, mare parte din donățiuni de S. Dnă Lucr. Suciú, Libr. Ciurcu. Tip. Alexi, m. on. domn Bart. Băiulescu din Brașov. I. Negruț din Gerla și un D. anonim din Solnos. Dat în F.-Giriș, 24 August v. 1893. — Petru Serbu, cond. de cor. preot.

Concurs.

Sé eserie concurs pentru deplinirea postului ínvětătóresc dela școlá a II-a paralelă din Tulca, inspect. Tinței, cu termin de alegere pe 4/16 Oct. a. c. cu următórele emoluminte:

- 1) Salariu anual în bani gata 300 fl. a. v.
- 2) Pentru încăldirea școléi 20 fl.
- 3) Din pascul comunal dóue drepturi, pentru cari drepturi va fi îndătorat a face scripturistica în lucrurile comitetului și sinodului parochial.

4) Ca cantor pe lângă alte venite din biserică, va primi dela înmormântări mici 20 cr. dela cele mari 40 cr., ér dela morții duși în biserică, 1 fl. v. a.

Recurenții vor avé a-și substernă recursele ajustate cu documentele prescise subscrisului protopresv. în Cséffa, inclusive până în 3/15 Oct. a. c. avënd a-sé presenta în cutare sèrbătore până la terminul espus în biserică de Tulca spre a-și aréta desteritatea în cântări și tipic.

Tulca, 1/13 Aug. 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOSIF VESSA, m. p. protopresv. insp. școl.

—□—

Pentru distribuirea alor dóue, eventual trei stipendii de câte 200 fl. din fundațiunea „Elena Ghiba-Birta,” sé eserie concurs până în 30 Septemvne a. c. vechiu.

În sensul testamentului, la acest stipendiu au dreptul a recurge numai tineri cari studiéză cu succes bun la vre-o școlă publică și sunt de religiunea gr. or. și de naționalitate română séu grécă, din comitatele: Arad, Bihor, Bichiș și Cianad, și ai căror părinți n'ar fi în stare a-i sustiné la študii.

Rudeniile fericitei fundătore vor avea preferință.

Recurenții au a-și înainta petițiunile lor, subscrisului comitet, provédute cu recerutele dovedí, până la terminul mai sus arétat.

Arad, 20 August v. 1893.

Comitetul fundațiunei.

—□—

Pentru deplinirea parochiei de classa a III-a din Voivozi cu filia Cuzap, protopresbiteratul Orăđii-mari, sé eserie concurs cu termin de alegere pe 3/15 Oct a. c.

Emolumintele sunt:

A) Din comuna matră Voivozi:

1. Dela 76 numere de case câte o măsură de cucuruz în bómbe care face 19 cub. à 5 fl., 95 fl. 2. 6 jugere pământ arétorii în preț 100 fl. 3. Stólele usuatè după calculul mediu alor 5 ani din urmă 60 fl. 4. 3 orgii de lemne à 5 fl. 15 fl. 5. Casa parochială prețuită în 20 fl.

B) Din filia Cuzap:

6. Dela 70 numere de case câte o măsură cucuruz în bómbe; care face 17 cub 2 mészuri à 5 fl.: 87 fl. 50 cr. 7. 32 jugere pământ arétorii à 3 fl. juger: 96 fl. 8. Stólele usuatè după calcul mediu alor 5 ani din urmă 40 fl. 9. 3 orgii de lemne à 5 fl.: 15 fl. 10. Casa parochială cu întravilanul prețuită în 25 fl. Suma 553 fl. 50 cr.

Afară de acestea fiitoriul preot are drept a ținé pe pășiunea comunală câte vite va avea.

Contribuțiunea după pământurile parochiale are sé-o solvéscă alegândul preot.

Cu privire la stóle notéză cumcă dela botez îi compe te preotului 50 cr., dela înmormântare mare 3—5 fl., dela înmormântare mică 1 fl. dela cununie 3 fl. éră pentru vestire 1 fl.

Doritorii de a ocupa acésta parochie sunt poftiți a-și subșterne recursele provédute cu documintele recerute pentru parochie de classa a III-a și adresate la comitetul parochial din Voivozi-Cuzap sé-le substernă protopopului subsémnat în Oradea-mare, până în 1/13 Octobre a. c. avënd recurinții până la alegere a sé presenta în vre-o Duminecă séu sèrbătore în sânta biserică din Voivozi și

Cuzap, spre a-și aréta desteritatea în cele rituale și în predicare.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu TOMA PACALA, m. p. protopop.

—□—

Pentru ocuparea definitivă a stațiunei învățatoresci din Ghiroda, inspectoratul Timișorii, sé eserie de nou concurs cu termin de alegere pe ăiaua de 14/26 Septemvre a. c.

Emolumentele anuale sunt:

1) bani gata 200 fl. v. a. 2) în naturale 30 chible de grâu și 20 chible de cucuruz, 3) 5 jughere de pământ, după cari învățatorul are a suporta sarcinile, 4) 20 m. cubici de lemne, din cari se va încaldí și sala de învățământ, 5) cuartir liber cu 2 încăperi și grădină, precum și stalog pentru vite, 6) dela înmormântări 50 cr.

Dela recurenți se cere pe lângă cvalificațiunea prescisa pentru stațiuni de frunte încă și atestat de conduită morală și de aptitudine de a conduce corul vocal esistent. Recursele sunt a se adresa subscrisului inspector de școle în Timișóra (Fabric). Recurenții au a se presenta în vre-o Duminecă ori sèrbătore în s. biserică din loc spre a și aréta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parochial, tinută în Ghiroda la 31 Iulie v. 1893.

Comitetul parochial.

Cu consensul protopresbiterului: Dr. TR. PUTICI, m. p. înspector de școle.

—□—

În urmarea ordinațiunei măritului Consistoriu Metropolitan din 22 August 1892. Nr. 63. prin acésta sé eserie concurs pentru ocuparea definitivă a postului învățatoresc la școlă gr. ort. rom. confesională classa II-a din Beba-vechiă, cottul Torontal inspectoratul B.-Comloș cu termin de alegere 12/24 Septemvre a. c.

Emolumintele anuale sunt:

1) Salariu anual în bani gata 300 fl. v. a. 2) 3 jugere pământ arétorii. 3) 6 orgii de pae din care are a-se încaldí și sala de învățământ, ér restul ce va rămăné din acesti 6 orgii de pae se va folosi pe viitoriu în salariul învățatoresc. 4) Cortel liber cu 2 chilii, grădină de legumi în care se află vie de rod. 5) Pentru conferință 10 fl. 6) Pentru scripturistica 10 fl. 7) Dela înmormântari unde va fi poftit 40 cr. cr. v. a., éra dela cei ce vor pofti se cânte hora mortului 1 fl. 8) Pentru curator scolar are sé sé îngrijéscă comuna bisericésc.

Doritorii de a ocupa acest post au a produce: pe lângă testimoniu de prepărăndia și de cvalificațiune, atestat din limba magiară și atestat că e de religiune gr. ort. română.

Recursele astfel instruate și adresate comitetului parochial au a sé substerne Pré On. Domn. inspector școlar Paul Miulescu, până în 8/20 Septemvre a. c. în B.-Comloș.

Competenții au a sé presenta în vre-o Dominecă sau sèrbătore în sânta biserică spre a-și aréta desteritatea în cant și tipic.

Beba-vechia, la 15/27 August 1893.

Andrieu Vacarescu, m. p. Dimitrie Blaga, m. p.
paroch. și pres. com. par. not. com. paroch.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. protopresbiter și înspector școlar.

—□—